

Moment DERGI

Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi

2019, 6(1)

ISSN: 2148-970X.

TEMA EDİTÖRLERİNDEN

Son yıllarda popülizm, siyaset dilinin, gündelik yaşamın, kamusal alanın ve akademik tartışmaların en popüler kavramlarından biri. Türkiye de bu konuda bir istisna değil. Popülizmin yükselişinden, popülist partilerden, otoriter popülizmden sıkça bahsediyoruz. Siyasi partiler, siyasi liderler, sınıfsal ilişkiler ya da ekonomi politikaları popülizm tartışmalarının odak noktasında yer alıyor sıklıkla. Hala üzerinde yeterince durulmayan noktalardan biri ise medya ve popülizm arasındaki ilişki. Moment Dergi'nin Medya ve Popülizm temalı bu sayısında, tema dışı yazıların yanı sıra, ihmal edilmiş denilebilecek bu alana katkı sunacak birbirinden değerli yazılar var.

Moment Dergi'nin bu sayısını tema kapsamındaki Tuğba Taş'ın "*Otoritaryen Popülizm ve Amerikan Ajitatorünün Yeni Portresi: Nicholas J. Fuentes*" başlıklı makalesiyle açıyoruz. Makalede Amerikalı sosyal medya fenomeni ve Trump destekçisi Nicholas J. Fuentes adlı bir ajitatorün söyleminin içeriği deşifre ediliyor; otoritaryen popülizmin siyasal alandaki gücünü söylemsel düzeyde nasıl ürettiği, hangi araç ve taktiklerin kullanıldığı anlaşılır hale getirilmeye çalışılıyor ve 1940'ların Amerikasının ajitatorüyle günümüz ajitatorü arasında bağlantı kuruluyor. Bunun için söz konusu ajitatorün *Twitter* sayfaları, *YouTube* kanalı, kişisel web sitesi ve çeşitli kişilere verdiği röportajlarındaki açıklamaları temel alınıyor. Tuğba Taş çağdaş bir ajitatorün otoritaryen söylemini Frankfurt Okulu'nun kavram repertuarından yararlanarak analiz ediyor.

Emre Erdoğan ve Tuğçe Erçetin ise "*Popülist Liderlerinin Başarısına Medya Sistemleri Perspektifinden Bir Bakış: Birleşik Krallık, Hollanda ve Türkiye Karşılaştırması*" başlıklı kapsamlı makalelerinde popülist aktörlerin medyada neden ve nasıl görünür olduklarını ve medyayı nasıl kullandıklarını ele alıyorlar. Yazarlar, Hallin ve Mancini'nin üçlü sınıflandırmasından (liberal, demokratik korporatist ve kutuplaşmış

çoğulcu) hareketle Birleşik Krallık, Hollanda ve Türkiye örneklerini karşılaştırmalı bir perspektiften ele alıyorlar. Yazarların üç modele referansla yürüttükleri tartışma, popülizm-medya ilişkisinin farklı tezahürlerini göstermesi bakımından açıklayıcı ve zihin açıcı bir çerçeve sunuyor.

Yıldız Derya Birincioğlu, “Popülist Söylemin Perde Arkası: 5224 Sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması İle Desteklenmesi Hakkında Kanun’a Dair Değerlendirmeler” başlıklı üçüncü makalede sinema üretim ve dağıtım süreçlerine, popülizmi tartışmaya dâhil ederek farklı bir bakış sunuyor. Sinema politikalarına, destek mekanizmalarına, sansür ve otosansür uygulamalarına değinen makale, popülizm ve sinema arasındaki -çok da ele alınmayan ve üzerinde durulmayan- ilişkiye dair önemli soruları gündeme getiriyor.

Bu sayının tema kapsamındaki dördüncü ve son makalesi ise Uğur Baloğlu’na ait. Baloğlu’nun “Demokrasi, Popülizm ve Yok Olan Doğa” başlıklı makalesi, esas itibariyle “modernitenin sonucu” olarak görülebilecek endüstriyalizmin, son zamanlarda dünyada yükselişe geçen popülist hareketlerle beraber doğanın yıkımına nasıl yol açtığını dile getiriyor. Popülizm ve yol açtığı eksik demokrasi ile çevre sorunları arasında ciddi bir bağın bulunduğuna dikkat çeken yazar, küresel kapitalizmin büyüme hırsının popülist hareketler tarafından sürekli değişik manevralarla nasıl meşrulaştırıldığını, başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerin çevre felaketlerine bakışlarını ve bu konudaki politikalarını inceleyerek analiz ediyor.

Sayımızın tema dışı makalelerinden birincisi Sinem Şahin Yeşil’in “Gökdelenin Beton Duvarları Altında Modernist Mimari Ütopyanın Çöküşü” başlığını taşıyor. Makale mimari bir distopya olan *Gökdelen* romanını, gökdelen imgesi çevresinde modernleşme, araçsal akıl ve gündelik yaşam çerçevesinde analiz ediyor. Yazar bu bağlamda edebiyat incelemeleri ve distopya çalışmalarında mimariden ve mekân çalışmalarından nasıl faydalanılabileceği üzerinde duruyor. Böylece J. G. Ballard’ın *Gökdelen* romanının eleştirel bir bağlama nasıl yerleştirilebileceğini anlamaya çalışıyor. Çalışmada modernist mimarinin en önemli simgesi olarak kabul edilen gökdelenlerin öncelikle kent teorileri içindeki yeri ve gökdelen sakinlerinin gündelik yaşamının böyle bir atmosferde kurgunun olanaklarıyla nasıl bir değişim geçirebileceği roman çerçevesinde ele alınıyor.

Zeynep Özarslan’ın kaleme aldığı “Türkiye’de Lisans Düzeyindeki Yeni Medya Eğitimi ve Sektör Beklentileri Üzerine Bir Değerlendirme” başlıklı Moment Dergi’nin bir önceki dosyasının takibi olan makale, Türkiye’de yeni medya ve yaratıcı endüstriler

eğitimi ve sektörel beklentilerle ilgili genel durumu, üniversitelerdeki bölümlere, derslere ve sektördeki iş ilanlarına odaklanarak değerlendiriyor. Dünyanın çeşitli ülkelerindeki duruma da dikkat çeken Özarlan, nicel araştırma teknikleri kullanarak, bu alandaki formel eğitimin sınırlılıkları ve sektörün beklentileri arasındaki uyumsuzlukları ele alarak, bu kapsamlı konuya dair yapılması gereken araştırmalarla ilgili bir çerçeve de sunuyor.

Cemile Tokgöz Şahoğlu'nun "*Konum Tabanlı Mobil Oyunlarda Oyun Emeginin Metalaşması ve Hibrit Mekânın Toplumsal Üretimi*" başlıklı makalesi yine geçen sayımızdaki dosyayı takip etmektedir. Çalışma, dijital enformasyon ile fiziksel mekânı bir araya getiren konum tabanlı mobil oyunlarda ticari sermayenin oyun emeği üzerindeki yeni sömürü biçimlerini ele alıyor.

Moment'in bu sayısında birisi tema kapsamında ikisi tema dışı olmak üzere üç değini yazısıyla okurların karşısına çıkıyoruz. Tema ile bağlantılı değini Ali Zain tarafından kaleme alındı ve "*Rise of Modi's tech-populism in India*" başlığını taşıyor. Zain, küresel düzeyde yükselişte olan popülizmin Hindistan'daki örneği olan Narendra Modi'nin politik stratejisini ve bu stratejiyi hem sosyal medyayı hem de ana akım medyayı kullanarak nasıl kitleleştiirdiği üzerinde duruyor. Ali Zain, Modi'nin retoriğine hâkim olan teknoloji vurgusunu ve tabii ki yeni iletişim teknolojilerini retoriğinin yaygınlaşmasında maharetle kullanıyor olmasını örnekleriyle anlatıyor. Literatüre *high-tech populism* olarak da geçen Modi'nin retoriğinin bu değerlendirmesi, sosyal medyanın siyasetteki rolünün giderek artacağına dair öngörülerini de güçlendiriyor.

Değini bölümümüzün tema dışı yazılarından birincisi ise *taşra üniversitesi* kavramı üzerine öznel ve eleştirel bir değerlendirme. İlknur Meşe'nin kaleme aldığı "*Bir Mekân Olarak 'Taşra Üniversitesi' ve Sosyolojinin Taşrası: Eleştirel Bir Deneyim Analizi*" başlıklı makale, son yıllarda neredeyse bütün üniversitelere yayılan taşra zihniyetini doğrudan taşra üniversitesi üzerinden yapılan gözlemlerden yola çıkarak inceleniyor. Son on beş yıldır her kente bir üniversite kurma hedefi sonucunda hem devlet eliyle hem de vakıf adı altında özel girişimciler tarafından kurulan üniversitelerin sayısı astronomik bir biçimde arttı. Bu artış elbette bir nitelik sorununu da beraberinde getirdi. Türkiye'deki yüzlerce üniversite içinden dünyanın 500 üniversitesi arasına girebilen üniversite bulunmuyor. Bunun belki de en önemli nedeni, bir zamanların iyi ve köklü denebilecek üniversitelerine de son zamanlarda akademik kadrosu, altyapısı ve idari personeli tamamlanmadan çalakalem açılan taşra üniversitelerinde ortaya çıkan

vasat zihniyetin yayılmış olmasıdır. İşte Meşe, bütün Türkiye üniversitelerine yayılan ve bütün çalışanlarını ve akademik iklimini bu vasata hapseden taşra zihniyetini eleştirel bir perspektifle analiz ediyor.

Değini bölümümüzün tema dışı bir diğer yazısı da Haydar Yalçın'ın kaleme aldığı "*Bilimsel İletişim ve Literatür Kullanım Kültürü: Literatür Eskimesi Üzerinden Bir Değerlendirme*" başlıklı çalışmadır. Yalçın bu çalışmasında, atıf analizi yöntemi kullanarak iletişim bilimlerinde faaliyetlerde bulunan akademisyenlerin literatür kullanım örüntüleri üzerine bazı çıkarsamalarda bulunmaya çalışıyor. Yazar bunu 1990-2018 yılları arasında Web of Science'ın kitap indeksinde *Communication* alanında dizinlenen kitap ve kitap bölümlerine dair bibliyografik verileri inceleyerek gerçekleştiriyor. Yazarın bu çalışması iletişim alanındaki literatür kullanımına dair örüntüler hakkında Türkçede gerçekleştirilmiş ilk çalışmalardan birisi sayılır.

Sayımızın birinci kitap eleştirisi, Burcu Şenel tarafından kaleme alındı. Şenel, Lauren Elkin'in *Flanöz: Sokakta Yürüyen Kadınlar* başlıklı kitabı üzerine yaptığı değerlendirmede yazarın Flanör'ün kadın versiyonu olarak adlandırdığı Flanöz'ün neden 19. Yüzyıl'da bulunmadığı sorusundan hareket ederek, yüzünü sokakta yürüyen kadınlara çevirdiğine dikkat çekiyor.

Bir diğer kitap eleştirisi ise Serra Sezgin'in kaleme aldığı *Digital Games Between The Tensions Of Culture, Creativity And Industry* başlıklı yazıdır. Yazar, Aphra Kerr'in 2017'de basılan "*Global Games: Production, Circulation and Policy in the Networked Era*" kitabını değerlendirdiği yazısında, oyun üreticileriyle yüz yüze yapılmış görüşmelere dayalı on yıllık bir sahaya ve oyun endüstrisiyle ilgili verilerin ayrıntılı analizine dayalı olarak yapılmış bu araştırmanın Türkiye'deki hem araştırmacılar hem de dijital oyun endüstrisinin aktörlerine geniş bir perspektif sunacağına inanıyor.

Bu sayımızdan itibaren dergimizde kitap takdimine de yer vermeye karar verdik. Zira en az kitap eleştirisi kadar kitap takdimleri de akademik çalışma yapanları, literatüre yeni kazandırılmış akademik eserlerle tanıştırmak açısından değerlidir. Bu sayımızın ilk kitap takdimini Mehmet Ertan kaleme aldı. Ertan, "sağ ve sol arasındaki ayrımın bulanıklaştığı, yerleşik parti sistemlerinin çözülmeye başladığı günümüz siyasetinin genel eğilimlerini açıklamak için en sık başvurulan siyaset bilimi kavramlarından biri" olarak değerlendirdiği popülizm üzerine son yıllarda Türkçe'ye *Popülizm Nedir?* başlığıyla çevrilen Jan Werner Müller'in kitabını akılcı bir dille tanıtıyor. Ertan, Müller'in kitabında, popülizmle demokrasi arasındaki kavramsal ilişkiyi derinlemesine incelemeyi başarabilmekle birlikte popülizmle mücadele etme

konusunda yeterince yol gösterici olamadığı saptamasında bulunuyor. Bununla birlikte Ertan kitabı, giderek büyüyen popülizm literatürünün müstesna örneklerinden birisi olarak değerlendiriyor.

Sayının temayla ilgili ikinci kitap takdimi ise Frederico Finchelstein'in *Popülizmden Faşizme* başlığıyla Türkçeleştirilmiş kitabı üzerine Burak Gökalp tarafından kaleme alındı. Finchelstein'in faşizmi hem parlamenter demokrasiye hem de SSCB'nin sosyalist projesine bir yanıt olarak ortaya çıkan seküler bir siyasal proje, popülizmi ise faşizme ve onunla beraber faşizmi yaratan, sonra da onu yok eden temsil krizine bir yanıt olarak tanımladığına dikkat çeken Gökalp, kitabın söz konusu iki iktidar formunun da hakkıyla incelenmesi için daha karmaşık ve daha çok derinlemesine analizi gerekli kılan bir yol önerdiğini hatırlatıyor.

Kitap takdimi alanından bir diğer katkı ise Şule Karataş Özaydın tarafından yapılıyor. Karataş Özaydın, Gary T. Marx'ın 2016'da basılan *Windows into the Soul: Surveillance and Society in an Age of High Technology* başlıklı kitabını sunduğu yazısında, bir gözetleme aracı olarak çokça tartışılan iletişim teknolojilerinden birisi olan Windows'un kişisel ve özel verilerimizle ilgili olarak derlediği büyük verinin ne işe yaradığına ve kullanıcılara ne gibi kolaylıklar sağladığına dair detaylı bir analiz sunduğunu dile getiriyor. Ancak yazara göre Marx, bu türde teknolojik gözetleme araçlarını ne bir felaket senaryosu içinde ne de ütöpik bir model olarak değerlendirmemek gerektiğinin altını özellikle çiziyor.

Sayımızın temayla ilişkili tek söyleşisini eleştirel söylem, dil, iletişim ve son zamanlarda da sağ popülizm üzerine çalışmalarıyla tanınan Lancaster Üniversitesi Emeritus Profesörü ve halen Viyana Üniversitesi'nde ders vermeye devam eden Ruth Wodak ile bu sayının editörlerinden Tezcan Durna ve Gökçe Özsu beraber yaptı. Söyleşinin temelini ise Wodak'ın Avrupa'da ırkçılık, göçmen karşıtlığı ve anti semitizm çerçevesinde yükselişe geçen sağ popülizmin yükselişini çözümlemeyi denediği *The Politics of Fear* başlıklı kitabı oluşturuyor. Kitabında özellikle neden Türkiye'de de yükselişte olan sağ popülist AKP deneyimine yer vermediği konusunu odağa alan söyleşi, özellikle dijital ve sosyal medya çağında popülizmin neden bu derece hızlı yükselişe geçtiği konularına da açıklık getirmeye çalışıyor.

Umarız hazırladığımız Popülizm ve Medya başlıklı bu özel sayımız Moment okurlarının ilgisini çeker. Okurlarımızı yazarından editörüne, hakeminden dil editörlerine, sekreteryasından tasarımına kadar pek çok kişinin emeği geçen bu sayının bütün yazılarını okumaya, tartışmaya ve paylaşmaya davet ediyoruz. Bu sayının

editörleri olarak bizden desteklerini esirgemeyen editör yardımcıları, dil editörleri, sekreteryaya ve tasarımı üstlenen çalışma arkadaşlarımız ve görünmez emekleriyle makalelerin hızlıca değerlendirilmesine katkı sunan hakemlere çok teşekkür ederiz.

Tezcan Durna

Burak Özçetin